

लोक सेवा आयोग
अप्रविधिक (परराष्ट्र, प्रशासन, लेखापरीक्षण र संधीय संसद सेवा), राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी, शाखा अधिकृत वा सो सरह पदको खुला
प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम
चतुर्थ पत्र:- सेवा समूह सम्बन्धी विषय
(लेखापरीक्षण सेवाको लागि मात्र)
खण्ड (A) – ३० अङ्क

१. लेखा र लेखापरीक्षण सम्बन्धित कानूनी व्यवस्था (२० अङ्क)

- १.१ नेपालको संविधान: आर्थिक अधिकारको प्रयोग, राजस्व स्रोतको बाँडफाँट, सरकारका तीनै तहको आर्थिक कार्य प्रणाली तथा लेखापरीक्षण र महालेखापरीक्षक सम्बन्धी व्यवस्था
- १.२ लेखापरीक्षण ऐन, २०७५
- १.३ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्वसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था: बजेट तर्जुमा, स्वीकृति, कार्यान्वयन, आन्तरिक र अन्तिम लेखापरीक्षण, बेरुजु तथा सोको फस्यौट र सम्परीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था
- १.४ अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापनसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- १.५ सार्वजनिक खरिदसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- १.६ भ्रमण खर्चसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- १.७ सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था

२. नेपालको सरकारी लेखा र लेखापरीक्षण प्रणाली (१० अङ्क)

- २.१ नगदमा आधारित तथा प्रोद्भावी (Accrual) लेखाङ्कन प्रणाली
- २.२ नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (NPSAS)
- २.३ गोश्वरा भौचर, बैङ्क नगदी किताब, बजेट हिसाब खाता, मासिक प्रतिवेदन र वित्तीय विवरण
- २.४ केन्द्रीय र कार्यसञ्चालन स्तरको लेखा
- २.५ लेखापरीक्षण विधि, प्रकृया र प्रतिवेदन सम्बन्धमा जारी भएका मार्गदर्शन (वित्तीय, कार्यमूलक र परिपालना)
- २.६ आयोजना लेखा तथा लेखापरीक्षण

खण्ड (B) – ३० अङ्क

३. व्यावसायिक लेखा (Business Accounting)

- ३.१ लेखाशास्त्रको आधारभूत सिद्धान्तहरू (Basic Principles of Accounting)
- ३.२ लेखा प्रविष्टि (Journal entry), खाता (Ledger), सन्तुलन परीक्षण, बैंक तथा नगद किताब
- ३.३ बैंक हिसाब मिलान विवरण
- ३.४ वित्तीय विवरण : वासलात, आय विवरण, नगद प्रवाह विवरण, लेखानीति तथा टिप्पणी
- ३.५ पूँजीगत बजेट (Capital Budgeting)
- ३.६ वित्तीय विवरणको विश्लेषण, अनुपात विश्लेषण र प्रवृत्ति विश्लेषण
- ३.७ लागत लाभ विश्लेषण (Cost-Volume-Profit Analysis)
- ३.८ सम्पत्तिको लेखाङ्कन र ह्रासकट्टी
- ३.९ नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान (Nepal Financial Reporting Standard) कार्यान्वयन

खण्ड (C) – २० अङ्क

४. लेखापरीक्षण सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय प्रचलन र व्यवहार

- ४.१ सर्वोच्च लेखापरीक्षण संस्थाहरू (SAIs) को ढाँचा, भूमिका र कार्यक्षेत्र
- ४.२ सर्वोच्च लेखापरीक्षण संस्थाहरूको अन्तर्राष्ट्रिय सङ्गठन (INTOSAI) को भूमिका र यसका अङ्गहरू तथा नेपालको महालेखापरीक्षकको सहकार्य र अन्तरसम्बन्ध
- ४.३ INTOSAI को महासभा र GOAL Committees को सामान्य जानकारी र महालेखापरीक्षकको कार्यालयको सहकार्य
- ४.४ एसियाली सर्वोच्च लेखापरीक्षण संस्थाहरूको सङ्गठन (ASOSAI) को भूमिका
- ४.५ सर्वोच्च लेखापरीक्षण संस्थाका आधारभूत सिद्धान्त, अन्तर्राष्ट्रिय लेखापरीक्षण मान, निर्देशिका तथा नेपाल सरकारी क्षेत्र लेखापरीक्षण मानदण्ड (NGAS)
- ४.६ लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको कार्यान्वयन सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय असल अभ्यासहरू
- ४.७ सर्वोच्च लेखापरीक्षण संस्थाको कार्यसम्पादन मापन ढाँचा (SAI Performance Measurement Framework) को अवधारणा, आवश्यकता र औचित्य
- ४.८ लेखापरीक्षण गुणस्तर व्यवस्थापनको अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास, ढाँचा तथा गुणस्तर नियन्त्रण र पुनरावलोकन

खण्ड (D) – २० अङ्क

५. महालेखापरीक्षकको बाह्य निकायसँगको सम्बन्ध (१० अङ्क)

- ५.१ महालेखापरीक्षकको प्रतिवेदन उपर संघीय संसद र प्रदेश सभाका सार्वजनिक लेखा समितिमा छलफल, लेखा समितिका निर्णय र सोको कार्यान्वयन
- ५.२ संघ, प्रदेश, स्थानीय तह तथा सरकारी पूर्ण स्वामित्वका संस्थाको बेरुजु फस्यौट र लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको कार्यान्वयन
- ५.३ लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको कार्यान्वयनमा नेपाल सरकार, विकास साभेदार र लाभग्राहीसँगको सहकार्य
- ५.४ वित्तीय व्यवस्थापनमा नियमनकारी निकाय: नेपाल राष्ट्र बैङ्क, बीमा प्राधिकरण, नेपाल धितोपत्र बोर्ड, नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट्स संस्था, नेपाल लेखामान बोर्ड र नेपाल लेखापरीक्षणमान बोर्डको भूमिका
- ५.५ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग र सम्पत्ती शुद्धीकरण अनुसन्धान विभागको काम कारवाही र महालेखापरीक्षकबीचको अन्तरसम्बन्ध

६. लेखापरीक्षणमा नवीनतम अवधारणा र सूचना प्रविधिको प्रयोग (१० अङ्क)

- ६.१ लेखापरीक्षणमा नागरिक तथा सरोकारवालाको सहभागिता
- ६.२ वातावरणीय लेखापरीक्षण
- ६.३ जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण
- ६.४ सूचना प्रविधि लेखापरीक्षण
- ६.५ लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (NAMS) र वित्त व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित प्रणाली: बजेट व्यवस्थापन प्रणाली (LMBIS, PLMBIS, SuTRA), खर्च व्यवस्थापन प्रणाली (CGAS), एकल कोष खाता प्रणाली (TSA), सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (PAMS), राजस्व व्यवस्थापन प्रणाली -(RMIS) लगायतका प्रणाली सामान्य जानकारी
- ६.६ लेखापरीक्षणमा प्रविधिको प्रयोग (Computer Assisted Audit Techniques -CAATs) तथा नवीनतम सूचना प्रविधिको प्रणालीहरू - AI, Big Data, Data Analytics, IDEA, ACL लगायतको प्रविधिको सामान्य जानकारी

Paper IV: Service related subject for Nepal Audit Service

Section (A) - 30 Marks

1. Legal Provisions Related to Accounting and Auditing (20 Marks)

- 1.1 Constitution of Nepal: Provisions related to exercise of financial powers, distribution of revenue sources, financial procedures of the three levels of government and audit provisions and the Office of the Auditor General
- 1.2 Audit Act, 2075 (2018)
- 1.3 Fiscal Procedures and Financial Accountability : Legal provisions related to budget formulation, approval and implementation, internal control, internal audit and final audit, irregularities and their settlement and follow-up audit/review
- 1.4 Legal provisions related to Inter-governmental Fiscal Arrangements
- 1.5 Legal provisions related to Public Procurement
- 1.6 Legal provisions regarding Travel Allowance/Travel Expenses
- 1.7 Legal provisions related to Public Expenditure Management

2. Government Accounting and Auditing System of Nepal (10 Marks)

- 2.1 Cash-based and Accrual-based Accounting Systems
- 2.2 Nepal Public Sector Accounting Standards (NPSAS)
- 2.3 Journal Vouchers, Bank/Cash Books, Budget Sheets, Monthly Reports and Financial Statements
- 2.4 Central-level and Operating-level Accounting
- 2.5 Guidelines on auditing methods, procedures and reporting (Financial Audit, Performance Audit and Compliance Audit)
- 2.6 Project Accounting and Project Audit

Section (B) - 30 Marks

3. Business Accounting

- 3.1 Basic Principles of Accounting
- 3.2 Journal Entries, Ledger, Trial Balance, Bank Book and Cash Book
- 3.3 Bank Reconciliation Statement
- 3.4 Financial Statements: Balance Sheet, Income Statement, Cash Flow Statement, Accounting Policies and Notes
- 3.5 Capital Budgeting
- 3.6 Analysis of Financial Statements, Ratio Analysis and Trend Analysis
- 3.7 Cost-Volume-Profit (CVP) Analysis
- 3.8 Asset Valuation and Depreciation
- 3.9 Implementation of Nepal Financial Reporting Standards (NFRS)

Section (C) - 20 Marks

4. International Practices and Standards of Auditing

- 4.1 Structure, role and scope of Supreme Audit Institutions (SAIs)
- 4.2 Roles of the International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) and its organs and collaboration and interrelationship with the Auditor General of Nepal
- 4.3 General information on INTOSAI Congress/General Assembly and Goal Committees, and collaboration with the Office of the Auditor General
- 4.4 Role of the Asian Organization of Supreme Audit Institutions (ASOSAI)
- 4.5 Fundamental principles of SAIs, International Standards of Auditing, Guidelines, and Nepal Government Auditing Standards (NGAS)
- 4.6 International best practices in implementing audit reports
- 4.7 Concept, need, and justification of the SAI Performance Measurement Framework
- 4.8 International practices and framework of audit quality management, including quality control and review

Section (D) - 20 Marks

5. Relationship of the Auditor General with External Bodies (10 Marks)

- 5.1 Discussion of the Auditor General's report in the Public Accounts Committees (Federal Parliament and Provincial Assemblies), decisions of the committees, and their implementation
- 5.2 Settlement of irregularities and implementation of audit reports at Federal, Provincial, Local levels, and fully state-owned enterprises
- 5.3 Collaboration with Government of Nepal, development partners and beneficiaries in implementing audit recommendations
- 5.4 Role of regulatory bodies in financial management: Nepal Rastra Bank, Insurance Authority, Securities Board of Nepal, Institute of Chartered Accountants of Nepal, Nepal Accounting Standards Board and Nepal Auditing Standards Board
- 5.5 Interrelationship between the work of the Commission for the Investigation of Abuse of Authority, National Natural Resources and Fiscal Commission and Department of Money Laundering Investigation and the Auditor General

6. Modern Concepts in Auditing and Use of Information Technology (10 Marks)

- 6.1 Citizen and stakeholder participation in auditing
- 6.2 Environmental Audit
- 6.3 Risk-based Audit
- 6.4 Information Technology Audit
- 6.5 Nepal Audit Management System (NAMS) and other systems related to financial management: LMBIS / PLMBIS, SuTRA, CGAS, TSA, PAMS, RMIS
- 6.6 Use of technology in auditing (CAATs) and general knowledge about modern IT tools such as AI, Big Data, Data Analytics, IDEA, ACL, etc.

Sample Questions:

Paper IV: Service related subject for Nepal Audit Service

Section (A) = 30 Marks

- लेखापरीक्षण, लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदन, सो उपर प्रतिक्रिया र बेरुजु फस्यौट सम्बन्धी प्रक्रियाको बारेमा छोटकरीमा व्याख्या गर्नुहोस् ।
Explain briefly about auditing, the preliminary audit report, the response to it, and the process related to irregularities settlement.
- संविधान भएका तीन तहको सरकारको आर्थिक अधिकार सम्बन्धी प्रावधान बारे विवेचना गर्नुहोस् । अन्तरसरकारी वित्तीय व्यवस्थापन कसरी लेखापरीक्षण गरिन्छ ?
Analyze the constitutional provisions regarding financial powers of the three levels of government. How should intergovernmental fiscal arrangements be audited?
- छोटकरीमा लेख्नुहोस् (Write briefly).
(क) नगदमा आधारित लेखाङ्कन (Cash Basis of Accounting)
(ख) आर्थिक कारोबारमा सारभूतता (Materiality in Financial Transactions)

Section (B) = 30 Marks

- पशुपति ज्वेलर्सको आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को कारोबारसँग सम्बन्धित मुख्य खाताको २०८२ आषाढ मसान्तको खाताबन्दीबाट देखिएको सन्तुलन परीक्षण निम्न लिखित छ ।
The following is the Trial Balance of Pashupati Jewellers extracted from its main ledger as at the end of Ashadh 2082 (Fiscal Year 2081/82):

Particulars	Debit (Rs.in thousand)	Particulars	Credit (Rs.in thousand)
Cash and Bank	40,000	Sales	3,25,000
Closing Stock (Finished Goods)	25,000	Purchase Returns	10,000
Office Expenses	9,000	Discount Received	50,000
Rent	10,000	Sundry Creditors	4,000
Wages	15,000		
Purchases	2,35,000		
Debtors	6,000		
Advance (Deposit)	35,000		
Total	4,32,000	Total	4,32,000

थप जानकारी / समायोजन :

Additional Information / Adjustments:

- असार ३२ मा नगद परीक्षण गर्दा हातमा रहेको नगद रु ६५,००० मात्र फेला पर्यो।
As at Ashadh 32, cash in hand was found to be Rs. 65,000 after physical verification.
- लेखांकन नगरिएको प्राप्त गर्न बाँकी व्याज आमदानी रु १० हजार रहेको छ।
Interest income of Rs. 10,000, earned during the year, has not yet been recorded.
- ह्रास योग्य सम्पत्तिमा १०% ह्रास कट्टी गर्न बाँकी छ।
The applicable fixed asset is to be depreciated at 10% for the year.

उक्त सन्तुलन परीक्षण बमोजिम पशुपति ज्वेलर्सको वर्ष २०८२ असार मसान्तसम्मको बासलात तयार गर्नुहोस् ।

(३+३+४)

Using the above Trial Balance and adjustments, prepare the Balance Sheet of Pashupati Jewellers for the year ended Ashadh 2082.

(3+3+4)

लोक सेवा आयोग

अप्रविधिक (परराष्ट्र, प्रशासन, लेखापरीक्षण र संघीय संसद सेवा), राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी, शाखा अधिकृत वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

5. तरलता अनुपात (Liquidity Ratios) भन्नाले के बुझ्नुहुन्छ ? यसका कुनै दुईवटा उदाहरणलाई व्याख्या सहित प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
(४+३+३)
What do you understand by Liquidity Ratios? Present any two examples of it with explanations.
(4+3+3)
6. बैंक हिसाब मिलान विवरण (Bank Reconciliation Statement) भन्नाले के बुझ्नुहुन्छ ? निम्नलिखित जानकारीको आधारमा मंसिर मसान्तसम्मको बैंक हिसाब मिलान विवरण तयार गर्नुहोस् ।
What is meant by Bank Reconciliation Statement? Prepare the Bank Reconciliation Statement for the end of Mangsir based on the following information:
- a) नगद किताब अनुसारको मौज्दात रु 20,51,000 (Balance as per Cash Book is Rs 20,51,000).
  - b) चेक जारी गरेको तर बैंकमा प्रस्तुत नगरेको रु 10,66,000 (Cheques issued but not presented in the bank amounts to Rs 10,66,000)
  - c) चेक प्राप्त भै बैंकमा जम्मा गरेको तर बैंकले हिसाब राफसाफ नगरेको रु 8,00,000 (Cheques received and deposited in the bank but not yet cleared by bank amounts to Rs 8,00,000)
  - d) बैंकले चार्ज कटाएको रु 500 (Bank charges amounts to Rs 500).
  - e) बैंकले खातामा व्याज जम्मा गरिदिएको रु 10,250 (Interests credited by bank amounts to Rs 10,250).
  - f) बैंक स्टेटमेन्ट अनुसारको मौज्दात रु 23,26,750 (Balance as per Bank Statement is Rs 23,26,750).

नोट: नगद किताबको मौज्दातबाट बैंक स्टेटमेन्ट अनुसारको मौज्दातसम्म समायोजन गर्दै बैंक हिसाब मिलान विवरण तयार गर्नुहोस् ।

Note: Prepare the Bank Reconciliation Statement by adjusting the cash balance as per Cash Book to match the balance as per Bank Statement.

Section (C) = 20 Marks

7. सर्वोच्च लेखापरीक्षण संस्थाहरूको अन्तर्राष्ट्रिय संगठन (INTOSAI) तथा यसका अंगहरूको परिचय दिदै महालेखापरीक्षकको कार्यालयको सम्बन्ध तथा सहकार्यको बारेमा लेख्नुहोस् ।
(६+४)
Write about the Supreme Audit Institutions' international organization (INTOSAI) and its components, introducing them and explaining the relationship and collaboration of the Office of the Auditor General.
(6+4)
8. SAI Performance Measurement Framework भनेको के हो ? विभागीय स्तरमा लेखापरीक्षणको प्रभावकारिता मूल्याङ्कन गर्न यसलाई कसरी प्रयोग गर्नुहुन्छ ? चर्चा गर्नुहोस् ।
What is the SAI Performance Measurement Framework? How would you apply it to assess audit effectiveness at the departmental level? Explain.

Section (D) = 20 Marks

9. महालेखापरीक्षकको प्रतिवेदनउपर व्यवस्थापिकामा हुने छलफल र यसमा महालेखापरीक्षकको कार्यालयको भूमिका बारेमा लेख्नुहोस् ।
(५+५)
Write about the discussions in the legislature on the Auditor General's reports and the role of the Office of the Auditor General in these discussions.
(5+5)
10. लेखापरीक्षणमा नागरिक सहभागिताको सम्बन्धमा अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास सहित नेपालको लेखापरीक्षणमा नागरिक सहभागिताको अवसर तथा चुनौतीहरू उल्लेख गर्नुहोस् ।
(४+६)
Regarding citizen participation in auditing, mention international practices as well as the opportunities and challenges of citizen participation in auditing in Nepal.
(4+6)